

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Tiistai 20.5.1997 klo 10.00

Esityslista
37/1997 vp

1. Nimenhuuto
2. Päätösvaltaisuus
3. *HE 34/1997 vp laiksi ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain muuttamisesta*
Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö.
4. *HE 6/1997 vp oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi*
 - *Jatkettu I käsittely*
Täydennys ap.prof. Scheininin lausuntoon.
5. *HE 73/1997 vp muutoksenhakua työvoima-asioissa koskevaksi lainsäädännöksi*
Ilmoitetaan saapuneeksi. Eduskunnan päätöksen mukaan perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto työasiainvaliokunnalle.
 - *I käsittely*
Kuultavina:
 - Hallitusneuvos *Matti Ilonen*, Työministeriö
 - Erityisasiantuntija *Matti Halen*, Oikeusministeriö
 - Professori *Mikael Hiden*
 - Professori *Olli Mäenpää*Asiasta ei ole kutsuttu muita asiantuntijoita.

klo 11.00
6. *E 31/1997 vp pöytäkirja Europolin, sen elinten jäsenten ja sen varajohtajien ja työntekijöiden erioikeuksista ja vapauksista*
 - *I käsittely*
Kuultavina:
 - Lainsäädäntöneuvos *Ronald Wrede*, Ulkoasiainministeriö
 - Poliisiylitarkastaja *Kaarle Lehmus*, Sisäasiainministeriö
 - Professori *Martti Koskenniemi*
 - Professori *Ilkka Saraviita*Asiasta ei ole kutsuttu muita asiantuntijoita.
7. *HE 49/1997 vp laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta*
 - *Jatkettu I käsittely*
Lausuntoluonnos: yleiskeskustelu - yksityiskohtainen käsittely.
8. Muut mahdolliset asiat.
 - Kevätistuntokauden loppuosan kokousaikataulu.
 - PeV:n vierailu *keskusrikospoliisissa tiistaina 3.6. klo 9.30 -11.30*, Jokiniemenkuja 4, 01370 Vantaa (= Tikkurila). Lähtö KRP:n bussilla eduskuntatalon edestä klo 9.00.
9. Seuraava kokous on *keskiviikkona 21.5.1997 klo 9.45 (huom. Aika!)*.

Martti Koskenniemi

Perustuslakivaliokunnalle

Lausunto luonnoksesta pöytäkirjaksi, joka koskee Europolin, sen elinten jäsenten ja sen varajohtajien ja työntekijöiden erioikeuksia ja vapauksia (E 31/1997 vp.)

1. Kuten ulkoasiainministeriön kirjelmässä todetaan, pöytäkirjaluonnos vastaa sisällöltään muita Suomen kansainvälisten järjestöjen kanssa tekemiä ao. järjestöille ja näiden henkilökunnalle myönnettäviä erioikeuksia ja vapauksia koskevia sopimuksia. Tällaiset sopimukset voidaan sisältönsä ja voimaansaattamistapansa suhteen jakaa pääsääntöisesti kahteen ryhmään: a) niihin, joissa perustetaan Suomessa päämajaansa pitävä järjestö, jonka erioikeuksista ja vapauksista säädetään lailla; b) niihin, joissa liitytään muualla päämajaansa pitävää järjestöä koskevaan monenväliseen erioikeuksia ja vapauksia koskevaan sopimukseen ja jonka voimaansaattamisesta säädetään vuoden 1958 ns. YK-valtuuslain nojalla asetuksin.

YK-valtuuslailla tarkoitetaan vuonna 1958 säädettyä lakia vuosina 1946 ja 1947 tehtyjen YK:n erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen ja YK:n erityisjärjestöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamislakia (SopS 23/1958), jossa hallitukselle annetaan valtuus asetuksin luovuttaa ao. sopimusten mukaiset erioikeudet ja vapaudet myös muille erikseen mainittaville kansainvälisille järjestöille.

PL 4 (Yliopistonkatu 3)
FIN-00014 HELSINGIN
YLIOPISTO
Telefax: (90) 191 23076

PB 4 (Universitetsgatan 3)
FIN-00014 HELSINGFORS
UNIVERSITET
Telefax: (358 0) 191 23076

2. Sopimuksia, joihin sisältyy Suomessa päämajaansa pitävää järjestöä ja sen henkilökuntaa koskevia erioikeuksia ja vapauksia ja joista on säädetty erillisellä eduskuntalailla ovat Itämeren suojelukomissiota (Helcom), WIDER-instituuttia sekä Euroopan yhteisöjen komission valtuuskuntaa Suomessa koskevat sopimukset (SopS 38-39/1980, 35-36/1984 ja 14-15/1993). WIDER-instituuttia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, ettei sopimuksella luovutettavien erioikeuksien ja vapauksien laajuus sinänsä olisi edellyttänyt lainsäädäntömenettelyä, vaan olisi myös voitu turvautua YK-valtuuslakiin. "Koska sopimuksella on Suomelle erityinen merkitys sen vuoksi, että instituutti tulee olemaan Suomessa ensimmäinen Yhdistyneiden Kansakuntien laitos, joka nauttii erioikeuksia ja vapauksia, hallitus katsoo, että sopimus on saatettava eduskunnan hyväksyttäväksi" (HE 59/1984 vp. s. 6). Vastaava perustelu sisältyy Helcomin perustamissopimusta koskevaan lakiesitykseen (HE 50/1980 vp. s, 4).

3. Sopimuksia, joihin sisältyy muualle kuin Suomeen perustettavalle kansainväliselle järjestölle myönnettäviä erioikeuksia ja vapauksia ovat OECD:n erioikeuksia ja vapauksia koskeva sopimus (SopS 26/1969) sekä Euroopan neuvoston erioikeuksia ja vapauksia koskeva yleissopimus ja lisäpöytäkirja (SopS 80/1989). Lisäksi mainittakoon sopimukset INTELSATin, INMARSÄTin, Euroopan sääsatelliittijärjestön (EUMETSAT) ja Euroopan tietoliikennesatelliitin (EUTELSAT) erioikeuksista ja vapauksista (SopS 42/1981; 85/1986; 54/1988 ja 63/1988). Kaikki nämä kuusi sopimusta on Suomessa saatettu voimaan asetuksin vuoden 1958 YK-valtuuslain nojalla.

4. Poikkeuksen tästä sinänsä selkeästä järjestelmästä näyttää muodostavan kansainvälistä siirtolaisuusjärjestöä (IOM) koskeva sopimus (SopS 31/1993), jolla perustettiin Suomeen (pienen) kansainvälisen järjestön aluetoimisto ja joka sisällöltään muistuttaa huomattavasti WIDER-instituutista tehtyä sopimusta, mutta joka siitä huolimatta on saatettu Suomessa voimaan asetuksin viittamatta vuoden 1958 YK-valtuuslakiin.

5. Tarkasteltavana olevan Europol-sopimuksen

sisällölliset määräykset vastaavat edellä 3-kohdassa mainittuja sopimuksia. Erioikeudet ja vapaudet ovat hyvin rajattuja eikä siinä (liikenneyhteyksiä koskevaa 6 artiklaa lukuun ottamatta ja tosin useimmissa yllä mainituissa 2- ja 3-kohdan sopimuksissa tai IOM-sopimuksessa) myönnetä millekään taholle diplomaattisia erioikeuksia ja vapauksia vastaavia oikeuksia. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö sopimuksen tarkoittamat erioikeudet ja vapaudet olisi tarpeellisia ja mahtuisi vuoden 1958 valtuuslain ja siinä mainitun kahden YK-sopimuksen alle.

Helsingissä, 20.5.1997

Martti Koskenniemi
professori

Herra puheenjohtaja.

Selvitys Europolin toimihenkilöiden erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta (E 31/1997) ei näyttäisi sisältävän valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä kohtia.

Kysymyksessä on valtioiden välisen sopimuksen toteutus. Kysymyksessä oleva pöytäkirja on sinänsä monessa kohtaa ristiriidassa Suomen lainsäädännön kanssa (mm. verotusedut virkamiehille). Tällaiset immuniteettisopimukset ovat hyvin tavallisia. Jotteri niitä kaikkia tarvitsisi tuoda eduskuntaan, säädettiin aikanaan yleislaki, joka valtuutti toteuttamaan nämä sopimukset asetuksella. Yleensä ne ovat tarkoitaneet kansainvälisiä järjestöjä. Interpol ei ole kansainvälinen järjestö, eikä edes varsinainen EU/EY-päätöksentekuelin. Sen virkamiehiä, joita pöytäkirja koskee, voidaan pitää Euroopan yhteisöjen virkamiehinä. Mainitun lain ainoan pykälän toisessa momentissa mainitaan kansainväliset laitokset, jollaiseksi Interpol voidaan katsoa.

Varsinainen Europolin toteuttava yleissopimus ei ole vielä voimassa. Vasta tuosta sopimuksesta voidaan päätellä, minkälaisia valtuuksia Europolin edustajat ehkä tulevat saamaan.

Europol on näköjään pitkälle rinnastettavissa Interpoliin. Se on tietoja keräävä toimielin, jolla on tiiviit yhteydet jäsenvaltioihin. Ilmeisesti sillä tulee olemaan myös hyvin laaja tietojärjestelmä.

Europol eroaa valtiosääntöoikeudellisesti merkittävässä suhteessa Schengen-sopimuksella toteutetusta järjestelmästä, josta perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon.

Nyt esillä oleva pöytäkirja ei anna minkäänlaisia operatiivisia valtuuksia Europolin edustajille Suomessa. Niinpä he eivät pöytäkirjan nojalla saa rikostutkinta- tai kiinniottovaltuuksia. Tästä seuraa, että pöytäkirjaa ei voida pitää ristiriitaisena HM 1 §:n ja 2 §:n säännösten kanssa.

Varsinainen Europol-sopimus saattaa olla mielenkiintoinen valtiosääntöoikeudellisesti tietojärjestelmiensä takia.¹ On ajateltavissa, että Suomeen perustetaan tietokantoja, joiden tiedot ovat peräisin Europolin tietokannoista. Nyt ei kuitenkaan tästä vielä ole kysymys. Europolin täällä käyvät virkamiehet ja täällä ehkä oleskelevat yhteyshenkilöt saavat diplomaattista immuniteettia pitkälle muistuttavan aseman, samankaltaisen, kuin esimerkiksi Euroopan komission täkäläisillä edustajilla jo on.

Helsingissä 20 päivänä toukokuuta 1997

Ilkka Saraviita
Jean Monnet Chaire

¹ Olen perehtynyt tätä lausuntoa silmälläpitäen Europol-sopimukseen sellaisena jollaisena julkaistiin neuvoston säädöksen liitteenä 28.6.1995 (7037/3/95 rev.3).